

«به نام وجودی که وجودم ز وجودش موجود گشته»

«نقش هنر در تبلیغ دین مبین اسلام»

www.ketab.ir

تألیف:

عیسی حقی (منصوری)

قال الصادق(ع) عن علي(ع)

«إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ» کافی، ج ۶، ص ۴۳۸

سرشناسه : حقی، عیسی، ۱۳۵۷-

عنوان و نام پدیدآور : نقش هنر در تبلیغ دین مبین اسلام / تألیف عیسی حقی (منصوری) .

مشخصات نشر : قم: سبط اکبر، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری : ۲۱۱ ص. : مصور؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م .

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۴۸-۷۹-۹

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کت

ابنانه: ص. ۲۰۱-۲۱۱؛ همچنین به صورت زیرنویس .

موضوع : اسلام و هنر

Islam and art

اسلام -- تبلیغات

Islam -- Missions

رده بندی کنگره : PB۲۲۲۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷.۳۸۷

شماره کتابشناسی ملی : ۸۷۶۷۳۶۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

نام کتاب :نقش هنر در تبلیغ دین مبین اسلام

نویسنده :عیسی حقی

ناشر: سبط اکبر

نوبت چاپ :اول-۱۴۰۰

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

تعداد صفحه : ۲۱۱

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۴۸-۷۹-۹

نشر سبط اکبر (ع) قم

۰۹۱۲۳۵۱۰۶۵۴-۰۲۵۳۷۷۳۷۳۰۶

۱۵۱

{فهرست مطالب}

۱۴	 اشاره
۱۹	 پیش گفتار
(فصل اول: کلیات)	
۲۲	 اهمیت تعریف دقیق هنر
۲۳	 منشأ و ماهیت هنر
۲۴	 تبارشناسی واژه هنر
۲۴	 تعریف هنر
۲۸	 هنر دینی
۳۱	 تخیل
۳۴	 ذوق
۳۵	 خلاقیت
۳۵	 زیبایی
۳۷	 هنر چیست؟
۳۹	 هنرمند در قلمرو هنر اسلامی کیست؟
۴۰	 برخی اصول حاکم بر هنر اسلامی
۴۷	 از لحاظ محتوی، هنر خوب یا بد، کدام است؟
۵۲	 گرایش به هنر در انسان

۵۴	معنویت و هنر
۵۷	هنر دینی
۶۰	هنر در اندیشه بزرگان
۶۱	دیدگاه‌های برخی اندیشمندان مسلمان
۶۶	دیدگاه‌های برخی اندیشمندان غرب
۶۷	تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های اندیشمندان مسلمان (جدول)
۶۸	تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های اندیشمندان و فیلسوفان غرب (جدول)
۶۹	نتیجه فصل اول
	فصل دوم: هنر اسلامی و تعلیم و تربیت
۷۱	هنر اسلامی
۷۴	هنر و فن بیان
۷۵	هنر و تأثیر آن در تربیت
۷۷	نقش تربیتی هنر
۷۹	اسلام و تسلیم
۸۰	توانایی‌ها (هنر + دانش)
۸۱	واقعیت ذاتی هنر
۸۲	هنر و آرامش درون
۸۳	هنر و دنیای امروز

۸۵	هنر، طبیعت و انسان
۸۷	نقش هنر در تربیت مذهبی کودکان و نوجوانان
۸۹	نگرشی بر آموزش هنر در جامعه
۹۴	نتیجه گیری مبحث

(فصل سوم: نقش هنر موسیقی در اسلام)

۹۷	موسیقی چیست؟
۹۹	موسیقی از نگاه دانشمندان
۱۰۱	غنا در لغت
۱۰۲	اهمیت موسیقی
۱۰۲	موسیقی قبل از ظهور اسلام
۱۰۴	شرع و موسیقی
۱۰۴	موسیقی از دیدگاه قرآن کریم
۱۰۶	اهمیت موسیقی در دین
۱۰۸	اسلام مکتب هنر و زیبایی
۱۰۹	انقلاب اسلامی و جایگاه موسیقی
۱۱۰	موسیقی، یک اسلحه است
۱۱۰	نتیجه بحث

(فصل چهارم: هنر و معماری اسلامی)

۱۱۲	معماری اسلامی در هنر جهان
۱۱۶	تعریف معماری
۱۲۵	تجلی هنر وحدت در عین کثرت، در معماری
۱۲۶	وحدت و هماهنگی معماری اسلامی با طبیعت
۱۲۷	تجلی وحدت فرد و جامعه در معماری اسلامی
۱۲۸	وحدت در بنا و تزیینات معماری
	نقش نمادین برخی از عناصر معماری در حیطه هنر دینی
۱۲۸	۱- نقش وحدت‌آفرین نور و رنگ در معماری اسلامی
۱۳۰	۲- مفاهیم نمادین درگاه و گنبد
۱۳۱	اهمیت گنبد در معماری قدسی اسلام
۱۳۲	مسجد، نماد و مرکز وحدت
۱۳۵	نتیجه فصل

(فصل پنجم: خوشنویسی اسلامی و هنر تذهیب)

۱۳۹	۱) پیشینه هنر خوشنویسی در تمدن‌های قدیم و تمدن اسلام
	۲) آراء بعضی حکما و متفکران در مورد سرچشمه‌های تقدس در خوشنویسی اسلامی
۱۴۲	۱-۲- ارتباط سرمنشاء استعلائی خوشنویسی اسلامی و آراء حکما

۱۴۳	۲-۲- خیال و تقدس
۱۴۴	۳-۲- تجلی در مباحث عرفانی
۱۴۵	۴-۲- حضور و تقدس
۱۴۵	۵-۲- شهود و تقدس
۱۴۶	۶-۲- سنت، خوشنویسی و ارتباط آن با تقدس
	(۳) بررسی تقدس و زیبایی در محتوا و فرم
۱۴۷	۱-۳- فرم و محتوا در خوشنویسی اسلامی
۱۴۸	۲-۳- والایی، زیبایی در خوشنویسی اسلامی
۱۴۹	۳-۳- خوشنویسی و ارتباط آن با هنر معاصر
	(۴) نمادها و نشانه‌های هنر خوب
۱۴۹	۱-۴- عناصر بصری خوشنویسی و نشانه‌های مقدس
۱۵۰	۲-۴- وحدانیت و نمادهای آن در خوشنویسی اسلامی
۱۵۱	۳-۴- تجلی تقدس در عرفان و فرهنگ عامه
۱۵۲	تذهیب
۱۵۳	تعریف تذهیب
۱۵۳	تذهیب هنری قدسی
۱۵۵	نتیجه گیری مبحث

(فصل ششم: سفالگری و کاشیکاری اسلامی)

۱۵۹	 هنر سفالگری
۱۶۱	 هنر کاشیکاری
۱۶۶	 پیشنهادات برای ماندگاری این دو هنر دینی در ایران
۱۶۶	 نتیجه مبحث

(فصل هفتم: نقش هنرهای جدید در تبلیغ دین اسلام)

۱۷۱	 هنر جدید چیست؟
۱۷۱	 اهمیت نگاه دینی در برنامه های نمایشی
۱۷۲	 رسانه ای به نام تلویزیون
۱۷۳	 قالب و محتوا در تلویزیون چه مقدار یا هم ارتباط دارند
۱۷۴	 هنر تئاتر
۱۷۵	 خاستگاه تئاتر
۱۷۷	 مولفه های تئاتر دینی
۱۸۰	 نتیجه مبحث تئاتر دینی
۱۸۰	 بازی های رایانه ای زمینه ای مناسب برای تبیین بیداری اسلامی
۱۸۱	 پیشرفت ایران اسلامی در زمینه بازی های رایانه ای موجب نگرانی غرب شده است
۱۸۴	 هنر عکاسی
۱۸۵	 پیشنهادات و راهکارهای ماندگاری هنر عکاسی

«هنر آهنگ دلپذیر، ریتم و آوای طبیعت است.»

از آن روز که بشر پای در این خاکستان نهاد، پیش از آن، روح بشر زیبا پسند بوده است. زیبایی ریشه در کمال دارد و هنر اوج این کمال و زیبایی است. با هنر می‌توان فاتح بسیاری از دلها و درها شد. هنر، نسیم همواره در گذر از پهنادشت باورها و دلهاست که با زیباترین و زلال‌ترین زبان پیام را انتقال می‌دهد و تقدس هنر نگاه مؤمنان را عمق می‌بخشد. هنر برای تجلی و به تماشا گذاشتن جمال و جلال حضرت دوست و رهانیدن بشر از تنگنای بودن و ماندن در سیاهی و ظلمت و برای تابناکی گوهر پاک وجود شکل گرفته است. هنر در هم تنیده با توحید و شکوه قرآن، صاحب اصالت است. هنر جان و جهانی دوباره به باور مؤمنان می‌بخشد و با تکیه بر دیوار قرآن بر بام حقیقت می‌شود و بادین سان هنر آفاق نور و آسمان نشین می‌شود که می‌توانند مؤمنان از سیر نوش زلال چشمه‌های حکمت و حقیقت کنند.

قرآن یکی از شگفت‌ترین جلوه‌های هنری را با شیرین‌ترین قصه‌ها و داستان‌های عبرت‌آموزش به بشر ارزانی داشته است و در کنار جلوه‌های ادبی که در اوج فصاحت و بلاغت است امروز به عنوان یکی از ماندگارترین آثار آسمانی است که با خوشنویسی هنرمندان خطی به سمت خدا ترسیم شده است. علاوه بر این هنر دینی بر برخی هنرها همچون معماری، سفالگری و قالیبافی و آثار مبارکی داشته است.

یکی از کارکردهای مثبت هنر در بلندای تاریخ، تأثیر عمیق آن بر گسترش دین بوده است. از آن روزگاران که بلال از مأذنه‌های خسته مدینه اذان عزت سر داد و طنین «شهد أن لا إله إلا الله» او نخل‌های آن دیار را نیز به سجده فرا خواند. از آن روزگاران که دست یاران حضرت رسول (ص) فیض شجرها را می‌فشرد، هنر نمود و نماز یافت.

هنر بهترین هم‌نفس و همراه دین بوده است. معماری اسلامی، طرح‌های اسلامی، هنر خوشنویسی، طراحی، منبت‌کاری و کاشیکاری، آیین‌های نمایشی، قرانت قرآن و اذان‌گویی‌های بلال وار بخشی از قالب‌های هنر هستند که در خدمت دین و گسترش آن بوده‌اند.

امروزه وجود اتیوه مساجد اسلامی از شرق آسیا گرفته تا قلب اروپا و آن سوتر آمریکا، همه نشأت گرفته از ذوق و هنر معماری مخصوصاً معماری دوره اسلامی بوده است. در طرح‌های این مساجد علاوه بر نقوش اسلامی، خط نقاشی و ترکیب رنگ‌ها، افتادگی و تواضع موج می‌زند. سر خم کردن در برابر خالق درس همواره این طرح‌هاست.

امروزه با گسترش ابزارهای هنری، می‌توان از آنها برای گسترش و عمق بخشی به باورهای دینی استفاده کرد. سینما، تئاتر و انیمیشن ابزار امروزی هستند که می‌تواند اثرگذاری مطلوب، بر روی مخاطب بگذارد و باور

دین مداری آنان را عمق بخشند. علاوه بر موارد ذکر شده نقاشی و طراحی یکی از جلوه های دیگر هنر است که توانسته است در گسترش دین نقش آفرین باشد. با نقاشی و طراحی می توان عظوفت پروردگار و چشم نوازی طبیعت را به نظاره نشست؛ صحنه رزم و نبردها را به تصویر کشید، نبردهایی که با دفاع مسلمانان دین، نفس تازه کرده است. در کنار این ابعاد، هنر طراحی بر روی فرش و گلیم و نمادهای مساجد و گلدسته ها با ظرافت های هنری که به دست توانای زنان و مردان به زیبایی به تصویر کشیده می شود یکی دیگر از روح نوازترین جلوه های هنر در گسترش دین است.

موسیقی و ساختن سروردهای حماسی، پرده خوانی ها و رجزخوانی ها و طبل و شیپورنوازی ها، از دیر باز جنگاوران را برای ثابت قدمی در میادین نبرد مهیوتر می کرده است و امروز با سرودهای مذهبی می توان مفاهیم خداخواهی و خداپاوری را به زیبایی منتقل کرد.

شعر و ادبیات و داستان سرایی و رمان، بخشی دیگر از ابعاد هنر هستند که توانسته است در معرفی دین و گسترش روحیه دین مداری مؤثر باشند. یک شعر یا داستان مطلوب، می تواند روح را به پرواز در آورد و او را کمال بخشد.

در مجموع می توان گفت هنر با تمام ابعادش در خدمت دین بوده است و دین به هنر و هنرمند جهت داده است و هرگاه هنرمند از چشمش منتهی نگردد، هنرش آسمانی بوده است. هنرمند با الهام از دین و تعالیم دینی توانسته است هنر را در خدمت دین قرار دهد و اگر نمودی از دین در هنر وجود دارد ثمره اثرگذاری دین بر هنر بوده است.

از دور دست تاریخ، اولین نشانه های خداپرستی را در اساطیر ما قبل تاریخ بر روی اثری هنری می یابیم، نقشی بر روی سفالی کهن که جمعی از انسان ها را در حالت نیایش نشان می دهند. دین و هنر با بشر همزاد بودند، چرا که از فطرت الهی نشأت گرفته اند. آنچه نیک است، زیباست و آنچه زیباست، نیک.

همانطور که در ابتدای این سطور اشاره شد عجیب نیست که تنها کتاب آسمانی که از دستبرد حوادث زمانه محفوظ مانده، علاوه بر ابعاد دینی و اجتماعی، بزرگترین ارزش های زیبایی شناسی را در خود دارد؛ به طوری که هر خواننده، گرچه غیر مسلمان باشد، می تواند مبانی مشترک زیبایی شناسی را در کلمات آن بیابد. ایجاز، تعادل، وزن و آهنگ و ترکیب بندی، نور و رنگ و حرکت و نکته های کشف نشده، دیگر شعاع نورانی قرآن کریم بر تاریخ هنر بعد از اسلام چنان پرتو افکن بوده که ادبیات نیز به کمک هنر آمده و برای روشن شدن مطلب به چند نمونه ادبی نیز اشاره می شود.

بزرگترین غزلسرای ایران، سعدی جانمایه کلام خود را از «بسم الله» گرفته است: